

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך כ, תשכ"ט

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך כ, תשכ"ט

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

פֶּלֶב - חלק ממגנון כלי הירייה

במאמרו של ד"ר ראובן סיוון „מחיי המלים“ (לשוננו לעם קצ"ג, מרחשוון תשכ"ט, עמ' 5) מובאים דברים אלו של בן־יהודה על אודות כלי הנשק שאנו קוראים היום רובה שם, עמ' 7, שורה 7 ואילך):

„כי הנה השם אשר קראו להכלי הזה לשונות צרפתית (fusil) וגרמנית (Flinte) וכן איטלקית (fucile), הוא על שם האבן שקדחים ממנו אש, יען הכלי הזה בראשיתו היה מתלהב בכח הכאת הכלב [צ"ל הכלי] על האבן הנזכרת“.

בעל המאמר תיקן את לשונו של בן־יהודה על ידי הסוגריים המרובעים. אמנם יפה עשה בזהירותו, והשאיר למי גם את המלה שבמקור. אך נראה לי, שאין כאן שיבוש כלל, אלא חידוש לשוני של בן־יהודה בהיסח הדעת.

במגנון הירייה של הרובים העתיקים יש מעין פטיש קטן, הסובב על ציר, והנושא בראשו את אבן האש (חתיכת חלמיש או פיריט); הוא נדרך, משתחרר בלחיצת ההדק, וגורם להכאת אבן האש ולהצתת אבק השרפה. (אמנם מדברי בן־יהודה המובאים לעיל משמע שלא הפטיש נושא את אבן האש אלא הוא המכה בה — ואין הדבר משנה לענייננו.) גם בכמה סוגים של רובי ציד נמצא פטיש קטן זה, והוא מכה על הפיקה ומצית את אבק השרפה שבתרמיל.

חלק זה של מגנון הירייה נקרא בצרפתית chien ובאיטלקית cane, כלומר „פֶּלֶב“, ומכאן ביטוי של בן־יהודה. נוסף, שבאנגלית ובגרמנית שמו של אותו חלק שאול

מבעל חיים אחר, והוא Hahn, cock כלומר „תרנגול“.

גד בן-עמי צרפתי

על המלה הצרפתית הנ"ל בשימוש זה העיר לנו גם ד"ר מי קטן מירושלים. ד"ר ד' שוחט מתלאביב מעיר, כי גם ברוסית נקרא הוק האקדוח או הרובה sobacka, כלומר „כלב קטן“.

המערכת

עוד לעניין "וכו"

שוב מעיר לנו אחד הקוראים:

אף שרגיל לציין קיצור של פסוק וגו', מכל מקום מצאנו במקומות הרבה שציינוהו אף וכו', כמו שנוהגים במובאה מדברי חז"ל. והרי דוגמאות מעט מהרבה:

שכן [יחזקאל] רואה ומפרש לכל שבט ושבט: דן אחד אשר אחד נפתלי אחד וכו' (מדרש דברים רבה, מהדורת ליברמן, עמ' 52).

בשעה שאמר הקב"ה לדוד, רק אתה לא תבנה הבית וכו', כל מי שהיה מבקש לקלל את דוד היה אומר... (שם, עמ' 96).

ויצו ה' אלהים וכו' (במקור הערבי של „מורה נבוכים“, מהד'

מונק ויואל עמ' 16, שו' 16), ותרגמו בפרק שני של חלק א.

ועוד הרבה כיוצא בהם. עד כאן לשון הקורא. ועוד מצאנו בדפוסים משנה תורה לרמב"ם, הלכות תפלה פרק ט':

ואומר והוא רחום וכו' תהלה וכו'... ובא לציין גואל וכו'

ואני זאת וכו'... במנחה אומר שליח ציבור אשרי יושבי ביתך וכו'

תהלה לדוד וכו'...

מ"מ